

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Armii Krajowej i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
27-100 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl
NIP 956 16 25 127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
Kto 32 1090 1506 0000 0000 5002 024

poprzedni nr 11-1026/1770

VI 10944

oprac. XII 1999
złp.

gdam Chrzamowski

Gdynia
Zw. Jaszce.

† Tomarek Jan
ps. „Günter 5”

11-1026/1770 Pom.

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Tomasek Jan.....
T: M-1026/1770 Pom.....
Gdynia Lw. Jaszc.....

I./1. Relacja k. 4 s. 1-4

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 1 s. 1

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ... —

IV. Korespondencja

.....

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 12

VI Fotografie brak

1/1. Relacja: Tomasek Jan

1. Relacja B. Chazanowskiego nt.
działalności Jana Tomaska, napis
- 2 egz.

k. 4 s. 1-4

MESH. = *proszę o korektę*
1
Tomanek Jan ps. "Günter 5" /1919-1943/, pracownik Ekspozytury "Zachód" Oddziału II Związku Jaszczurczego.

mię w 1919
Ur. 24.08.1919 r. w Puławach, syn Józefa i Michaliny z d. Szczubkowskiej. Ukończył ~~Szkolę Powszechną i gimnazjum~~. W 1937 r. rozpoczął pracę na statku handlowym w charakterze tzw. chłopca okrętowego. Od 1938 r. uczeń Szkoły Morskiej, *tam* gdzie wstąpił do Obozu Narodowo-Radykalnego - zwerbowany przez Mieczysława Dukalskiego - instruktora na "Darze Pomorza". Podczas okupacji przebywał w Warszawie. *gdzie* Tam *gdzie* w 1940 lub w 1941 r. M. Dukalski zaangażował go do pracy w ZJ. Początkowo należał do tzw. Grupy Pomorskiej ZJ z siedzibą w Warszawie. *na krótko został* Następnie, przez M. Dukalskiego i Stanisława Leona Jeutego skierowany do Ekspozytury "Zachód" Oddziału II ZJ. Używał pseudonimu "Günter 5". Z Warszawy wyjechał do Gdyni i podjął pracę w tamtejszym porcie na statku-pogłębiarce. Zamieszkał przy ul. Grabowej. Na polecenie Stefana Hensla, kierującego gdyńską Ekspozyturą "Z", przekazywał informacje o ruchu okrętów "Tirpitz", "Graf Zeppelin" i statków handlowych. Starał się też zdobywać informacje z portu gdańskiego, a także z Wisłoujścia. Utrzymywał kontakt z Janem Tomankiem, łącznikiem ZJ z Warszawy - Lewandowskim /"Gedymin"/, przebywającym w Gdyni między 25.12.1941 r. a 1.01.1942 r. *a także* *przez* z S. Henslem, z którym spotykał się w odstępach 8 - 10 dniowych /sposób kontaktowania się ustalono na zebraniu 2.01.1942 r./. Podczas *tych* spotkań wręczał S. Henslowi meldunki z portu i stoczni /np. 3.01.1942 r. przekazał meldunek dotyczący łodzi podwodnych/. Niektóre meldunki dostarczane przez T. *Tomankę* były mikrofilmowane. [Aresztowany 17.04.1942 r. wraz z innymi członkami gdyńskiej Ekspozytury "Z", przebywał w areszcie gestapo w Gdyni na Kamiennej Górze, potem w Gdańsku, a następnie w Berlinie przy Alexanderplatz, gdzie zatrudniono go w kuchni więziennej. W dniu

2

-7-

23.10.1942 r. stanął przed Sądem Wojennym Rzeszy. Bronił go z urzędu adwokat Wilhelm Steck. W akcie oskarżenia stwierdzono, iż " był on /J.Tomanek-przyp.B.Ch./ świadomy, że służył polskiemu ruchowi oporu. Skazany na karę śmierci za szpiegostwo w dniu 20.11.1942 r. Ścięty w 1943 r.

Brat jego zginął podczas kampanii jesiennej 1939 r.

Archiwum Głównej Komisji Badania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu, Akta Sądu Wojennego Rzeszy, sygn.: M-6; Archiwum Muzeum Stutthof, Dokumenty Związku Jaszczurczego, sygn.:Z-II-3-2, relacje; Archiwum Pomorskie Armii Krajowej, Kartoteka Inspektoratu Gdynia; Chrzanowski B., Związek Jaszczurczy i Narodowe Siły Zbrojne na Pomorzu w latach 1939-1947 /w druku/.

Bogdan Chrzanowski

II 202

Tomanek Jan ps. "Günter 5" /1919-1943/, pracownik Ekspozytury "Zachód" Oddziału II Związku Jaszczurczego.

Ur. 24.08.1919 r. w Puławach, syn Józefa i Michaliny z d. Szczubkowskiej. Ukończył Szkołę Powszechną i Gimnazjum. W 1937 r. rozpoczął pracę na statku handlowym w charakterze tzw. chłopca okrętowego. Od 1938 r. uczeń Szkoły Morskiej, gdzie wstąpił do Obozu Narodowo-Radykalnego - zwerbowany przez Mieczysława Dukalskiego - instruktora na "Darze Pomorza". Podczas okupacji przebywał w Warszawie. Tam w 1940 lub w 1941 r. M. Dukalski zaangażował go do pracy w ZJ. Początkowo należał do tzw. Grupy Pomorskiej ZJ z siedzibą w Warszawie. Następnie, przez M. Dukalskiego i Stanisława Leona Jeute, skierowany do Ekspozytury "Zachód" Oddziału II ZJ. Używał pseudonimu "Günter 5". Z Warszawy wyjechał do Gdyni i podjął pracę w tamtejszym porcie na statku-pogłębiarce. Zamieszkał przy ul. Grabowej. Na polecenie Stefana Hensla, kierującego gdyńską Ekspozyturą "Z", przekazywał informacje o ruchu okrętów "Tirpitz", "Graf Zeppelin" i statków handlowych. Starał się też zdobywać informacje z portu gdańskiego, a także z Wisłoujścia. Utrzymywał kontakt z Janem Tomankiem, łącznikiem ZJ z Warszawy - Lewandewskim /"Gedymin"/, przebywającym w Gdyni między 25.12.1941 r. a 1.01.1942 r. oraz ze S. Henslem, z którym spotykał się w odstępach 8 - 10 dniowych /sposób kontaktowania się ustalono na zebraniu 2.01.1942 r./. Podczas spotkań wręczał S. Henslowi meldunki z portu i stocni /np. 3.03.1942 r. przekazał meldunek dotyczący łodzi podwodnych/. Niektóre meldunki dostarczane przez T. były mikrofilmowane. Aresztowany 17.04.1942 r. wraz z innymi członkami gdyńskiej Ekspozytury "Z". Przebywał w areszcie gestapo w Gdyni na Kamiennej Górze, potem w Gdańsku, a następnie w Berlinie przy Alexanderplatz, gdzie zatrudniono go w kuchni więziennej. W dniu

23.10.1942 r. stanął przed Sądem Wojskowym Rzeszy. Bronił go z urzędu adwokat Wilhelm Steck. W akcie oskarżenia stwierdzono, iż " był on /J.Tomanek-przyp.B.Ch./ świadomy, że służył polakiemu ruchowi oporu. Skazany na karę śmierci za szpiegostwo w dniu 20.11.1942 r. Ściąty w 1943 r.

Brat jego zginął podczas kampanii jesiennej 1939 r.

Archiwum Głównej Komisji Badania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu, Akta Sądu Wojskowego Rzeszy, sygn.: M-6; Archiwum Muzeum Stutthof, Dokumenty Związku Jaszczurczego, sygn.:Z-II-3-2, relacje; Archiwum Pomorskie Armii Krajowej, Kartoteka Inspektoratu Gdynia; Chrzanowski B., Związek Jaszczurczy i Narodowe Siły Zbrojne na Pomorszu w latach 1939-1947 /w druku/.

Bogdan Chrzanowski

II. Materiały uzupełniające relacje:

1. Chwałowski B., biogram „Tomasek Jan”,
[w:] Stou. biograf. kowsp. pomorskiej
1939-1945, Toruń 1998, w. 4, s. 161-162.
manuskop.

k. 1 s. 1

Tomanek Jan ps. „Günter 5” (1919-1943), pracownik Ekspozytury „Zachód” wywiadu II Związku Jaszczurczego.

Urodzony 24 VIII 1919 r. w Puławach; syn Józefa i Michaliny z d. Szczubkowskiej. Ukończył gimnazjum. W 1937 r. rozpoczął pracę na statku handlowym w charakterze tzw. chłopca okrętowego. Od 1938 r. był uczniem Szkoły Morskiej, tam wstąpił do Obozu Narodowo-Radykalnego zwerbowany przez Mieczysława Dukalskiego – instruktora na „Darze Pomorza”. Podczas okupacji przebywał w Warszawie, gdzie w 1940 lub 1941 r. Dukalski zaangażował go do pracy w ZJ. Początkowo należał do tzw. Grupy Pomorskiej ZJ z siedzibą w Warszawie. Wkrótce został przez Dukalskiego i Stanisława Leona Jeutego skierowany do Ekspozytury „Zachód” wywiadu II ZJ. Używał pseudonimu „Günter 5”. Z Warszawy wyjechał do Gdyni. Zamieszkał przy ul. Grabowej i podjął pracę w tamtejszym porcie na statku-pogłębiarce. Na polecenie Stefana Hensla, kierującego gdyńską Ekspozyturą „Z”, przekazywał informacje o ruchu okrętów „Tirpitz”, „Graf Zeppelin” i statków handlowych. Starał się też zdobywać informacje z portu gdańskiego, a także z Wisłoujścia. Utrzymywał kontakt z Lewandowskim ps. „Gedymin”, łącznikiem ZJ z Warszawy, przebywającym w Gdyni między 25 XII 1941 r a 1 I 1942 r., a także Henslem, z którym spotykał się w odstępach 8-10 dniowych (sposób kontaktowania się ustalono na zebraniu 2 I 1942 r.). Podczas tych spotkań wręczał Henslowi meldunki z portu i stoczni (np. 3 III 1942 r. przekazał meldunek dotyczący łodzi podwodnych). Niektóre meldunki dostarczane przez Tomanka były mikrofilmowane.

Aresztowany 17 IV 1942 r. wraz z innymi członkami gdyńskiej Ekspozytury „Z”. Przebywał w areszcie gestapo na Kamiennej Górze, potem w Gdańsku, a następnie w Berlinie przy Alexanderplatz, gdzie zatrudniono go w kuchni więziennej. W dniu 23 X 1942 r. stanął przed Sądem Wojennym Rzeszy. Bronił go z urzędu adwokat Wilhelm Steck. W akcie oskarżenia stwierdzono, iż „był on świadomy, że służył polskiemu ruchowi oporu”. Skazany na karę śmierci za szpiegostwo w dniu 20 XI 1942 r. Ścięty 1943 r. w więzieniu w Brandenburgu.

Brat jego zginął podczas kampanii jesiennej 1939 r.

AGKBpNP, Akta Sądu Wojennego Rzeszy, sygn. t.: M-6; AMSt., Dokumenty Związku Jasz-

5 B. 2 P 1939-1945, pod red.
A. Solmewskiej i E. Lewackiej, Tom 1998,
2.4

161

czurczego, sygn.: Z-II-3-2, relacje; AP AK, Kartoteka Insp. Gdynia; Chrzanowski B.,
Związek Jaszczurczy i Narodowe Siły Zbrojne na Pomorzu w latach okupacji hitlerowskiej,
[w:] Pom. org. konsp. poza AK..., s. 97-111.

Bogdan Chrzanowski

T:K: 1026 / 1770 Tom.

Gdynia

Tom 12 Jan
Karty informacyjne.

ks. 12

gdymie¹
zj

+ Tomank Jan

członk grupy Henske

ament IV 42

robotnik portowy; miesz. w osiedlu
sel...

Mydelewiec 348, 349

może krewny Tomankowy Gwałtarzki?

2
Tusop. Galycia
Lwizak Jaszowany

Tommaso Jan

Zaproszenie pro. Stefana Krasla
Dostarczaj informacje o portu

Smolno, ul. St. + XXV, str. 19, tel. 061 22 22 22

u. Steu.

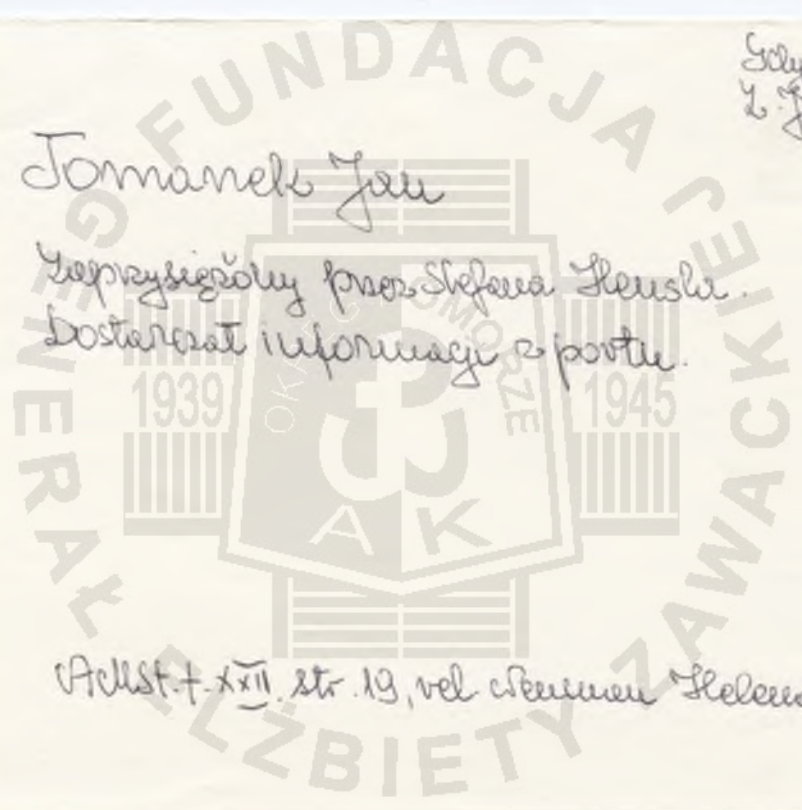
Scyria 3
L.F.

Tomaneš Jan

Upřesnění přes Štefana Heuska.

Dostávat informace z portu.

Adelst. + XII. str. 19, vel. obouma Štefana

Gdymio 4
Zs. Jesca.

Tomanek Jan

Zeprysipqē qo Cz. Hensel. Robotnik
portowy (mied wojny sluchajē gimnazjum).
Dostarcuel li formeyē z postu.

zob. rd. H. Barczek-Neumann

H.M.M. m. 93

TOMANEK J.

GDYNIA ZJ

Wskutek aresztowań w marcu i kwietniu 1942 w ZJ zatrzymano prawie wszystkich członków grupy wywiadowczej S.Hensla. Aresztowanych przewieziono do Berlina. Stanęli oni przed Sądem Wojennym Rzeszy. Na śmierć skazani zostali: S.Hensel, S.Czerwik, L.Szulz, J.Tomanek, C.Kałek, Z.Narojek, M.Sauer, B.Niedens, Helena Hensel (20.XI.1942r.). H.Hensel i L.Szulzowi wyrok złagodzone. Pozostałych członków grupy osadzono w obozach koncentracyjnych, karnych, więzieniach lub kompanii karnej na froncie wschodnim. Wyroki wykonano w 1943r.

B.Chrzanowski, Działalność ZJ-NSZ, [w:] Walka podziemna..., s. 253-254.

HG 84

6

TOMANEK JAN

Gdynia ZJ
wywiad

Członek gdyńskiej siatki wywiadowczej ZJ obejmującej wywiad wojskowy i przemysłowy na terenie portu i stoczni w Gdyni. Kierownikiem siatki był Stefan Hensel od jesieni 1941r. Aktywnymi współpracownikami S.Hensla byli: Helena, Czesława i Bernard Henslowie, Halina i Stanisław Strzeleccy, Halina Barczak (Neumann), Krzysztof Nierzwicki, Brunon Niedens-Nierzwicki (brat Krzysztofa), Irena Piotrowska, Irena Lost, Franciszek Gburek, Leon Szulz, Bronisława i Antoni Fischerowie z Bydgoszczy, Czesław Kałek, Antoni Czerwik, Edmund Czarowski, Jan Tomanek (uczeń Szkoły Morskiej), prof. muzyki Marian Sauer, Lucjan Jędrzejczak, Helena Maćkowiak i jej siostra Stefania Przybył mieszkające w Berlinie. Łącznikami między Gdynią i Warszawą byli: Zenon Narojek, E.Konieczny ("Maksio") i Halina Skarżyńska. Do Warszawy jeździli: S.Hensel, E.Eliaszewicz, E.Konieczny. Członkowie wywiadu ZJ zbierali informacje o produkcji stoczni, ruchu okrętów, przemyśle zbrojeniowym oraz o nastrojach ludności polskiej i niemieckiej. Rejestrowano też nazwiska funkcjonariuszy hitlerowskich. Grupa ta miała kontakt z wywiadem ZWZ zarówno w Gdyni, jak i w Warszawie z grupą K.Wickiego ^{1. A. Wiensa-Wis} _{MEMBRZY (K. AR)}
B.Chrzanowski, Działalność ZJ-NSZ, [w:] Walka podziemna..., s. 252-253.

MEr 194

Gdymie - 7
27

Tomondu Jon

Grupa Stephen Hensle

1939

1945

206. T.: Hensel G. i H., 175p.
Gdymie I/2, 4

JMM-85

Tomoniek Jan

Gdyńsk⁸
27

Mr. 24. 06. 1919 r. w Gdyni, 2 tygodni
marnowania (pchor.). Ochrona w Gdyni
Gdyni. Służący na łonek składowy w drodze
główny. Wygodni wykonano 3. 02. 1913 r.
w więzieniu Zuchthaus Brandenburg w
Göden.

Zob. T.: Tenże probl. „Wizje i gesty”,
pismo Rady Ochrony Państwa... str. 12,
Ld2 1214/19196

HMM-66

a

Tomaneh Jan

Gdyńia 9
Lw. Jasna.
Wynasad

Kurier i emisarjusz Ekspozytury
"Z" (-Zachod) Oddz. II (Wywiadowskiego)
Z J; utrzymywac kontakt z Dukal-
skim Wescryptawem.

mel. Dukalski Wescryptaw t. os. A-1018-
-1763

WSS XI 199

Tomaneck Jan

Gdyńskie 10
L.-J.

Przed wojną istniejącemu Obozowi Narodowemu - Radykalnemu (O.N.R.), do organizacji zwerbowany przez Mieczysława Dulciańskiego (zuceli się w Szkole Morskiej w Gdyni)

rel: Dulciański Mieczysław t. osob.
K-1018/1762 KO

Wsk. XI 1993

Tom aneta Jan

Golyńa¹¹
Lw. J.

Współpracował z Szulcem
Leonem Pawłem; członkiem grupy
Stefana Hensla Ekspozytorny „Zachód”
Odob. II Zw. Jaszczurzego w Gdyni;
wzbierał od Szulca informacje
wynikające na temat portu w Golyńi.

zob: J: A: 1066/1817 Szulc Leon Paweł;
2. II insp. Golyńa
Ak. XII 100

Tomarek Jan
ps. n Günter 5^u

Gdynia 12
Lw. Jaz.

zob. Chracnowski B., Lwazek Jaszczysz
i Narodowe Siły Zbrojne na
Pomorzu 1939-1947, Tomii 1947,
s. 247, passim.

W. VIII/14

ZESKANOWANE

Tomasek Jan

